

Montmartre Paris, Pháp

Sóng Việt Đàm Giang

Ai đi Paris thăm thắng cảnh cùng di tích văn hóa, lịch sử mà không ghé Montmartre? Montmartre là một khu phố của Paris, nằm trên quả đồi cao thuộc Quận 18. Từng là nơi tập trung của nhiều họa sĩ nổi tiếng, cộng với nhà thờ Sacré Coeur, các con phố nhỏ, quán cà phê, nhà hàng, đúng là một nơi không thể không thăm viếng được.

Mùa hè năm 1984, người viết đã đến thăm Montmartre lần đầu tiên, lần thứ hai là năm 2000, lần thứ ba là 2009 và 28 năm sau lần đầu tiên, mùa hè năm 2012 người viết có dịp lại ghé thăm Montmartre lần thứ tư.

Tài liệu lịch sử Pháp cho rằng Montmartre có gốc từ "Mons Mercurei et Mons Martis", có nghĩa núi Mercure và núi Mars, tên hai vị thần. Vết tích những ngôi đền thờ hai thần này được tìm thấy ở đây. Cũng có một giả thuyết cho rằng: Montmartre xuất phát từ chữ "Mons Martyrium", có nghĩa ngọn đồi những người tử vì đạo. Theo truyền thuyết thì Thánh Denis, vị giám mục đầu tiên của Paris, đã tử vì đạo ở ngọn đồi này. Một trong những con phố ở Montmartre có tên Martyrs, (rue des Martyrs: có nghĩa là phố những người tử vì đạo). Từ thế kỷ 6, tại Montmartre đã có một xóm nhỏ với nhà thờ và nghĩa địa. Năm 1095, các tu sĩ tới đây xây dựng một tu viện. Vua Louis VI mua lại khu vực này từ

các tu sĩ và cho xây dựng một nhà thờ cùng tu viện. Năm 1154, các phụ tá linh mục đã tát cạn đầm lầy này giữa Montmartre và Paris. Qua nhiều biến chuyển thời gian, Năm 1790, Montmartre là một xã của Seine. Đến năm 1860 Montmartre được sát nhập vào Paris và trở thành một phần của Quận 18. Từ năm 1871, Montmartre trở thành một trong những điểm quan trọng và trở thành trung tâm nghệ thuật của Paris.

Cuốn từ điển của nhà xuất bản Roussard cho thống kê rằng có tới 4285 nghệ sĩ đã từng sống tại Montmartre trong hai thế kỷ 19 và 20. Từ khoảng năm 1820, các nghệ sĩ bắt đầu tập trung về đây. Đến cuối thế kỷ 19, đầu thế kỷ 20, khu phố này từng là điểm đến của những họa sĩ nổi tiếng bậc nhất với các trường phái Ấn tượng, Lập thể, Dã thú. Nhà hàng Bateau-Lavoir có Henri Matisse, Pablo Picasso, George Braque, Maurice Utrillo, Guillaume Apollinaire. Các quán Canaret Le Chat Noir, Lapin Agile có nhiều nghệ sĩ tên tuổi thăm viếng. Đại lộ Montmartre, Moulin de la Galette đã là nguồn cảm hứng vô tận của rất nhiều nghệ sĩ danh tiếng như Pierre-August Renoir, Pablo Picasso, Vincent Van Gogh, Henri de Toulouse-Lautrec, Maurice Utrillo v.v...

Nằm trên đỉnh đồi Montmartre là nhà thờ Sacré-Coeur nổi tiếng, cũng là một địa điểm thuận lợi để nhìn toàn cảnh Paris. Khu phố Montmartre hiện nay vẫn tập trung nhiều nhà hàng, quán cà phê, phòng tranh, cửa hàng đồ lưu niệm... Trên quảng trường Terre, có rất nhiều các họa sĩ vẽ chân dung và tranh biếm họa cho du khách. Cảnh quảng trường còn có Không gian Dalí, trưng bày các tác phẩm của họa sĩ Salvador Dalí.

Năm 1900 một thang máy đưa du khách từ dưới chân lên đỉnh đồi được lắp đặt làm việc di chuyển được nhanh chóng hơn. Một số địa điểm nổi tiếng như quán Moulin Rouge hay nghĩa trang Montmartre cũng nằm không xa nhà thờ Sacré-Cœur.

Montmartre cũng là một địa điểm quan trọng của tôn giáo. Ngoài nhà thờ Sacré-Cœur, ở đây còn có nhà thờ Saint-Pierre de Montmartre và nhà thờ Saint-Jean de Montmartre cùng bốn xứ đạo: Carmélites, Bénédictines du Sacré-Cœur de Montmartre, Notre-Dame du Cénacle và Sainte-Famille de Bordeaux. (Theo Wikipedia). Montmartre, vẫn thế, từ đã lâu lắm, với những con đường nhỏ hẹp, ngọn đồi cao, những bậc thang dốc, cùng những nét văn hoá nghệ thuật đặc biệt mà không nơi nào khác có được đã là nguồn cảm hứng vô tận cho những người có tâm hồn nghệ sĩ.

Xin mời độc giả nghe một bài hát kể chuyện Montmartre ngày xa xưa với những nghệ sĩ nghèo chưa thành danh. Lời thơ của Jacques Plante. Nhạc của ca sĩ, nghệ sĩ người Pháp gốc Armenia, Charles Aznavour.

Aznavour thu âm lần đầu tiên vào năm 1965, và bản nhạc nhanh chóng trở thành bản nhạc thông dụng nhất bằng Pháp ngữ thời đó tại Pháp, Argentina, Rio de Janeiro, và Brazil. Aznavour cũng có thu âm cả bằng tiếng Ý, Spanish, Anh và Đức và đã trình diễn bản này trong tất cả những buổi trình diễn âm nhạc của ông. Aznavour thường nói rằng bài hát thể hiện như một lời giã biệt cho những ngày cuối của một thời Montmartre lãng tử.

Câu chuyện trong lời nhạc kể rằng một người họa sĩ nhớ lại thời trai trẻ nghệ sĩ của mình sống ở Montmartre, những năm mà chàng nghèo đói nhưng rất hạnh phúc.

La Bohème

*I tell you about a time. Which those younger than twenty, weren't able to know
Montmartre in those days.*

Hung its lilacs on walls. Right up to our windows. And even if the humble pad.

That served as our nest. Wasn't much to look at

It was there that we know each other. Me, crying of hunger

And you, posing in the nude.

La bohème,...la bohème,...It used to mean we are happy

La bohème,...la bohème,... We didn't eat but once every two days

In the neighbouring cafés. We were just people. Awaiting fame

And even 'though miserable. With our tummies tucked in

We never stop believing. And when some pub.

Would exchange a canvas. For a good warm meal

We would then recite verses. Gathered 'round the stove

And forget about winter

La bohème,...la bohème,...It used to mean "you are pretty"

La bohème,...la bohème,...And we were all geniuses

It often times happened. In front of my canvas. I'd spend sleepless nights

Touching-up the drawing. Of the line of a breast. Or the shape of a hip

And it wasn't 'till dawn. That we'd finally sit

On front of a café-crème. Exhausted, yet ecstatic

As long as there was love. For each other and for life itself

La bohème,...la bohème,... It used to mean, "we are 20 years old"

La bohème,...la bohème,...And we would live off...the air...of times!

When a few days ago. I went to re-visit

My old address. I didn't recognize. Neither walls, nor the streets,

That witnessed my youth. At the top of a stairway

I looked for the workshop. ..of which nothing remains

With its new "look". Montmartre seems sad. And the lilacs are dead

La bohème, ...la bohème,...We were young, we were crazy fools

La bohème, ...la bohème,...It doesn't mean anything ...at all...anymore

Bản dịch Anh ngữ khuyết danh

La Bohème

Nhạc: Charles Aznavour 1965

Đời Lãng Tử

Bài hát vang lên. Chuyện đời lãng tử

Một nghệ sĩ tuổi còn xanh. Một họa sĩ không có danh

Sống trên gác trọ. Ngoài khung cửa nhỏ

Có cành cây lilas vươn. Người yêu làm người mẫu

Chàng vẽ họa khỏa thân.

Lãng tử, ôi đời lãng tử...Hai người yêu nhau

Hạnh phúc ngập lòng. Lãng tử, ôi đời lãng tử

Dù nghèo đói chẳng thức ăn. Một hai ngày là thường

Bài hát vang lên. Trong quán cà phê kể bên

Họ là vài người. Chờ ngày thành công
Dù nghèo quá nghèo. Bụng đói thường xuyên
Vẫn hết mực một lòng. Khi quán ăn nào đó
Đổi thức ăn nóng hổi. Lấy một bức tranh
Họ ngồi tụ tập. Đọc thơ cho nhau nghe
Ngồi quanh lò sưởi. Quên đi mùa đông
Lãng tử, ôi đời lãng tử... Là có nàng xinh đẹp
Lãng tử, ôi đời lãng tử... Họ là những thiên tài
Bài hát vang lên. Có nhiều khi đấy.
Đứng trước giá vẽ. Chàng thức suốt đêm
Trau chuốt bức họa. Sửa làn cong một bầu ngực
Uốn tròn mượt một bờ hông.
Và rồi sáng ra họ ngồi với nhau. Trước ly ca phê sữa
Mệt nhưng vui thích. Vì họ yêu nhau. Và họ yêu đời
Lãng tử, ôi đời lãng tử... Với tuổi hai mươi ấy
Lãng tử, ôi đời lãng tử... Họ tận hưởng thời gian ...
Bài hát vang lên. Rồi tình cờ gần đây
Một ngày chàng đi. Một vòng qua phố
Nhà cùng số đó. Mà nhận không ra
Còn đâu bức tường, còn đâu phố cũ
Chứng kiến tuổi trẻ chứng tích năm xưa
Trên cao tầng thang. Chàng tìm phòng vẽ. Chẳng còn dấu vết
Trong trang hoàng mới. Montmartre buồn làm sao
Và cây lilac cũng đã chết rồi.
Lãng tử, ôi đời lãng tử... Khi họ trẻ, họ là cuồng nhân
Lãng tử, ôi đời lãng tử... Bây giờ có còn chi để nói nữa đâu...

Sóng Việt Đàm Giang diễn ý

La bohème

Nhạc: Charles Aznavour, 1965

Lời Pháp: Jacque Plante

*Je vous parle d'un temps
Que les moins de vingt ans
Ne peuvent pas connaître
Montmartre en ce temps-là
Accrochait ses lilas
Jusque sous nos fenêtres
Et si l'humble garni
Qui nous servait de nid
Ne payait pas de mine
C'est là qu'on s'est connu
Moi qui criait famine
Et toi qui posais nue
La bohème, la bohème
Ça voulait dire on est heureux
La bohème, la bohème
Nous ne mangions qu'un jour sur deux
Dans les cafés voisins
Nous étions quelques-uns
Qui attendions la gloire
Et bien que miséreux
Avec le ventre creux
Nous ne cessions d'y croire
Et quand quelque bistro
Contre un bon repas chaud*

*Nous prenait une toile
Nous récitions des vers
Groupés autour du poêle
En oubliant l'hiver
La bohème, la bohème
Ça voulait dire tu es jolie
La bohème, la bohème
Et nous avons tous du génie
Souvent il m'arrivait
Devant mon chevalet
De passer des nuits blanches
Retouchant le dessin
De la ligne d'un sein
Du galbe d'une hanche
Et ce n'est qu'au matin
Qu'on s'asseyait enfin
Devant un café-crème
Epuisés mais ravis
Fallait-il que l'on s'aime
Et qu'on aime la vie
La bohème, la bohème
Ça voulait dire on a vingt ans
La bohème, la bohème
Et nous vivions de l'air du temps
Quand au hasard des jours
Je m'en vais faire un tour
A mon ancienne adresse
Je ne reconnais plus
Ni les murs, ni les rues
Qui ont vu ma jeunesse
En haut d'un escalier
Je cherche l'atelier
Dont plus rien ne subsiste
Dans son nouveau décor
Montmartre semble triste
Et les lilas sont morts
La bohème, la bohème
On était jeunes, on était fous
La bohème, la bohème
Ça ne veut plus rien dire du tout .*

Link nghe nhạc do NS Phạm Ngọc Lân đàn và hát.

Hình ảnh do Sóng Việt Đàm Giang sưu tầm, dàn soạn và thực hiện.

Bạch Yến giúp phần kỹ thuật youtube.

<http://www.youtube.com/watch?v=Yvi42VXcK14>

Video unavailable

This video is no longer available because the YouTube account associated with this video has been terminated.

Montmartre là nơi có rất nhiều họa sĩ, nhạc sĩ, văn sĩ, nghệ sĩ đủ nghiệp vụ tập và sinh sống nhất là từ giữa thế kỷ thứ 19. Phần dưới đây viết tóm tắt về một số họa sĩ đã có liên hệ trực tiếp đến Montmartre qua đời sống và tác phẩm của họ.

Một Số Nghệ Sĩ của Montmartre

(Theo thứ tự thời gian)

- ÉDOUARD MANET (1832-1883), một trong những họa sĩ đầu tiên vẽ các tác phẩm liên quan tới các chủ đề về cuộc sống hiện đại, ông được coi là một trong những họa sĩ then chốt trong sự chuyển giao từ Trường phái hiện thực sang Trường phái ấn tượng. Những tác phẩm đầu của ông như *Le déjeuner sur l'herbe* và *Olympia* đã tạo nên một cuộc tranh cãi lớn, và được coi là những nền tảng cho sự ra đời của trường phái ấn tượng sau này và dấu ấn của nghệ thuật hiện đại. Ông thường lui tới Montmartre. Những tác phẩm khỏa thân của ông, đặc biệt là tác phẩm *Olympia* đã gây phẫn nộ trong công chúng của thế giới nghệ thuật đương thời. Tuy nhiên tác phẩm này có một ảnh hưởng lớn lên các nghệ sĩ thời đó.
- EDGAR DEGAS (1834-1917) là một nhà nổi tiếng trong trường nghệ thuật về trường phái ấn tượng đồng thời với Vincent Van Gogh và Edouard Manet. Hầu hết các tác phẩm của ông diễn tả cảnh trường đua ngựa, nhà hát, tiệm cà phê, âm nhạc, hoặc trong phòng riêng. Degas thường có cái nhìn quan sát sắc bén về phụ nữ. Ông đặc biệt hay vẽ hình dáng các cô gái trẻ múa Ba lê. Một trong những bức tranh này là bức họa sơn dầu có tên là *The Ballet Class*. Một bức tượng nổi tiếng *Little Dancer Aged Fourteen* thực hiện năm 1881, nguyên thủy làm bằng sáp với tóc giả và váy múa xòe, đã được đúc bằng đồng và trưng bày tại rất nhiều bảo tàng viện hay nhà triển lãm tranh trên thế giới. Con số tượng được ghi nhận vào thời điểm này là 28 tượng. Bức họa nổi tiếng liên quan đến Montmartre là tấm *L'Absinthe*. Degas sống phần lớn thời gian ông sống ở Montmartre và chết ở đó năm 1917. Ông được chôn ở nghĩa trang Montmartre.

Manet. Olympia (1863)

Degas. L'Absinthe. (1876)

- PIERRE AUGUSTE RENOIR (1841-1919) Renoir cũng lấy nguồn cảm hứng từ Moulin de la Galette trong khi ông sống ở số 12 rue Cortot. Ông cũng là một trong nhiều khách quen của Lapin Agile. Lapin Agile là một hộp đêm của Montmartre nằm tại số 22 Rue des Saules, quận 18 của Paris, Pháp. Quán này đã đổi tên nhiều lần, và sau cùng mang tên Quán Thỏ Agile. Nơi này là nơi các nghệ sĩ như Picasso, Modigliani, Utrillo, và nhà thơ Apollinaire thường lui tới. Bức họa vẽ năm 1905 của Picasso mang tên *Tại quán Thỏ Agile (At the Lapin Agile)* đã làm quán này nổi tiếng hơn. Maurice Utrillo cũng có tranh vẽ quán này. *Le moulin de la Galette* hay *Bal du moulin de la Galette* là một bức tranh được Renoir vẽ năm 1876. Bức họa này ngày nay được trưng bày tại Bảo tàng viện Orsay ở Paris. Bức tranh miêu tả một buổi chiều chủ nhật điển hình ở quán Moulin de la Galette, khu phố Montmartre, Paris. Vào cuối thế kỷ 19,

những người dân thuộc tầng lớp bình dân, công nhân của Paris thường giải trí bằng những buổi khiêu vũ, cùng ăn món galette (bánh khoai tây nghiền rồi rán), và uống cho tới tận đêm.

Renoir. Dance at Le Moulin de la Galette (1876)

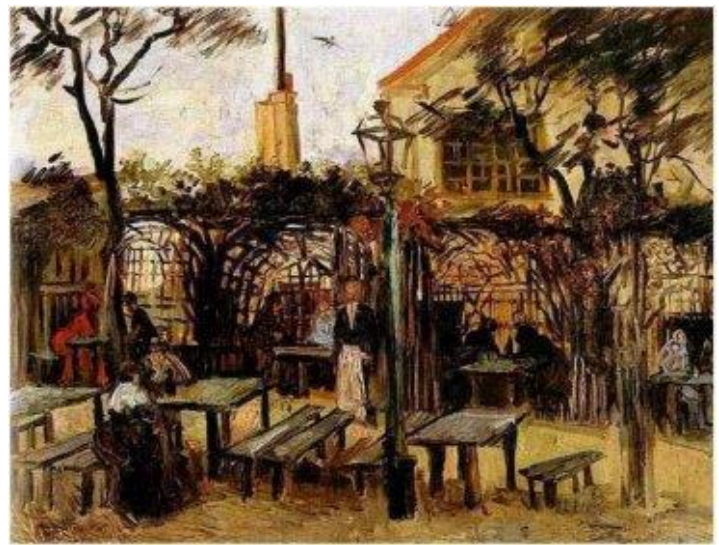

Degas. The Ballet Class (1871-74)

- VINCENT VAN GOGH : người Hòa Lan, ông (1853-1890) sống ở số 54 rue Lepic. Một vài tác phẩm của ông lấy nguồn cảm hứng từ Moulin de la Galette. Bức họa nổi tiếng Guinguette (1886) vẽ cảnh tại quán cafe La Bonne Franquette.

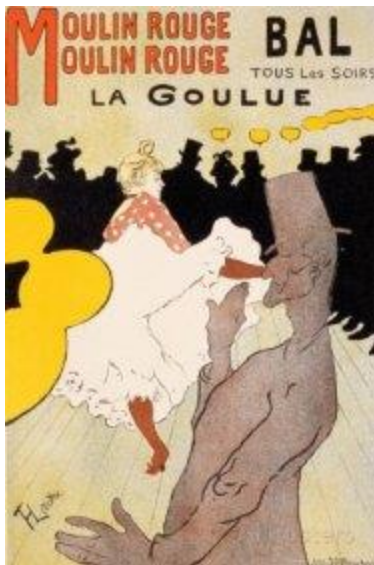

Vangogh. Le Moulin de La Galette (1886)

Van Gogh Guinguette (1886)

- HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC (1864-1901) liên hệ chặt chẽ với Montmartre qua nhiều tác phẩm và những tờ quảng cáo miêu tả các vũ nữ của Moulin-Rouge và các buổi khiêu vũ dân gian khác.

Toulouse-Lautrec. Moulin Rouge. La Goulue (1891). Equestrienne (1888)

- RAOUL DUFY** : họa sĩ Dufy (1877- 1953) sống ở Montmatre. Những họa sĩ phái ấn tượng như Claude Monet và Pissario có ảnh hưởng đến Dufy vài năm đầu, sau đó là trường phái lập thể, rồi phái dã thú (Fauvism/Les Fauves). Rồi qua thời gian, Dufy đã thành danh qua những hình ảnh thuộc nghệ thuật trang hoàng chốn công cộng, vẽ sách và đồ sứ.

Trường phái dã thú (fausim) là một trường phái nghệ thuật tồn tại trong thời gian ngắn của một nhóm họa sĩ hiện đại. Trong khi phong cách nghệ thuật dã thú bắt đầu từ năm 1900 và kéo dài qua năm 1910, trường phái này chỉ tồn tại trong một thời gian ngắn cỡ 3 năm, 1905 đến 1907. Những người đứng đầu trường phái này là họa sĩ Henri Matisse và André Derain. Trường phái Dã thú chú trọng đến màu sắc, một sáng tạo sắc độ. Bức tranh là một bố cục nhiều màu, không phải là sự sao chép thiên nhiên; mà là một sự liên tục tạo hình sống động.

Dufy. Old houses on Honfleur Dock (1906).

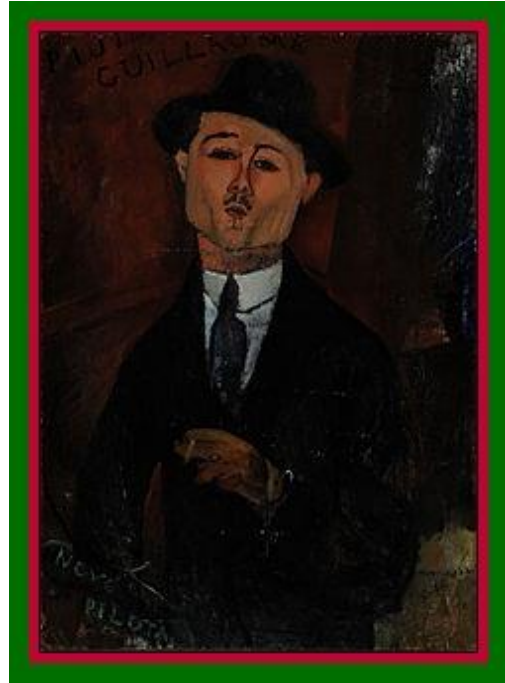
Picasso. Les Demoiselles d' Avignon (1907)

- PABLO PICASSO** (1881-1973) : là một họa sĩ và điêu khắc gia gốc người Tây Ban Nha ; hầu như sống cả đời ở Pháp, Picasso được coi là một trong những nghệ sĩ nổi bật nhất của thế kỷ 20. Cùng với George Braque, và Juan Gris, Picasso đã thành lập trường phái lập thể trong hội họa và điêu khắc. Picasso đã vẽ Les Femmes d'Alger vào năm 1907 khi ông sống ở Bateau-Lavoir. Bức tranh nổi tiếng này được xem như là điểm khởi đầu của phong trào lập thể. Ông là một trong 10 họa sĩ đứng đầu hơn 200 nghệ sĩ tạo hình lớn nhất thế giới của thế kỷ 20.

- MAURICE UTRILLO: sinh ra tại Montmartre, Utrillo (1883-1955) được xem như đứa con thật sự của Montmartre, ông thường vẽ Auberge de la Bonne-Franquette. Ông đã sống với mẹ ông, Suzanne Valandon, cũng họa sĩ, ở số 12 rue Cortot. Ở đây giờ đây là Musée de Montmartre. L'Auberge de La Bonne Franquette cũng là nơi mà Van Gogh đã vẽ bức họa nổi tiếng Guinguette.

Utrillo. La Rue Norvins à Montmartre, (c.1910).

Modigliani. Paul Guillaume (1915)

- AMEDEO MODIGLIANI : nhà nghệ sĩ người Ý (1884-1920) này, họa sĩ và nhà điêu khắc, đến Paris năm 1906. Khi đó ông được 22 tuổi và bị ảnh hưởng rất nhiều bởi Henri de Toulouse-Lautrec và những nghệ sĩ khác của Montmartre.
- SALVADOR DALI : họa sĩ siêu thực người gốc Catalonia, Tây Ban Nha (1904-1989) đã đến và trưng bày lần thứ nhất ở Paris năm 1929. Ông có một xưởng vẽ ở Montmartre và tác phẩm của ông hiện nay được trưng bày ở viện bảo tàng Espace Montmartre-Salvador. Tác phẩm nổi tiếng của ông The Persistence of Memory, được hoàn thành vào tháng 8 năm 1931.

Dalí: Persistence of Memory (1931)

Tưởng cũng nên nhắc đến một số phim nổi tiếng đã quay hình ảnh về Montmartre như sau:

- **An American in Paris (1951)** Gene Kelly, Leslie Caron với nhiều cảnh quay tại Montmatre.
- **Moulin Rouge.** Kể về cuộc đời của họa sĩ Henri de Toulouse-Lautrec
- **French Cancan (1954).** Jean Gabin, Maris Felix thuật lại sự thành hình của Moulin Rouge và sự sáng tạo ra điệu múa nhảy Cancan. Nhà đạo diễn phim này Jean Renoir là con trai của họa sĩ nổi tiếng Pierre-August Renoir với nhiều tác phẩm vẽ về Montmartre khi ông sống tại đó.
- **Amélie. "Le fabuleux destin d'Amélie Poulain".** Kể chuyện cuộc đời của một người đàn bà trẻ nhất quyết giúp đỡ người khác tìm hạnh phúc và đi tìm tình yêu thật sự cho cô ta. Trong phim có nhiều cảnh công viên phía sau thánh đường Sacré Coeur và cái carousel (merry-go-round). Một số địa danh trong phim hiện nay có thể thăm viếng là Nhà Collignon, và Café Les Deux Moulins.
- **Moulin Rouge (2001),** kể chuyện một nhà thơ văn người Anh yêu một cô ca sĩ bị bệnh ung thư thời kỳ cuối cùng, hát tại cabaret Moulin Rouge
- **La Môme (2007)** (La Vie en Rose), kể lại cuộc đời của nữ ca sĩ Pháp Edith Piaf. Edith đã được khám phá ra sau khi cô hát tại Pigalle, phụ cận của Montmartre.

Sóng Việt Đàm Giang